

PETAR KEPESKI (2. VI. 1924. — 4. XII. 1980.)**Borislav Pavlovski**

U trenucima posljednjeg oproštaja s Petrom Kepeskim, profesorom i šefom Katedre za makedonski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu, dužni smo mu izraziti poštovanje i zahvalnost za sve ljudske i znanstveno-nastavničke napore i rezultate koje je gradio i promicao godinama, vezujući dvije kulturne posebnosti: hrvatsku i makedonsku.

Životopis Petra Kepeskog ispunjen je trajnim angažmanom u kojem su se otvarali novi vidici zavidnom smionošću i beskompromisnošću stava i životnog izbora. Od hapšenog skojevca, vojnika NOV, novinara-urednika na škopskom radiju, u »Novoj Makedoniji« i zagrebačkom »Studentskom listu«, aktivno prisutnog intelektualca u tokovima naše burne suvremenosti, do znanstvenika i sveučilišnog nastavnika čiji je radni perfekcionizam ulijevao strahopoštovanje i neotklonjivo povjerenje u rezultate istraživanja u području teorije književnosti, povijesti makedonske i bugarske književnosti i na planu gramatičarskom i prevodilačkom, protekao je život koji je jedino moguće, i opravdano, sagledati kroz rad i rezultate rada. Njegova intelektualnost, komunikativnost, neposrednost pristupa ljudima, otvorenost prema mišljenjima, sudjelovanje u svim medijima (tisku, radiofoniji, televiziji), predavački zanos i znanstveni rad, učinili su ga ličnošću stalno prisutnom i rado viđenom u kulturnom životu Hrvatske i Makedonije.

Potvrđujući godinama svoje talente kroz znanstvene studije, knjige, prijevode, predavanja, organizaciju sveučilišne nastave i izbor nastavne građe koju je predavao u kolegijima makedonskog jezika i književnosti od 1959. godine, ukazivao je istočasno na orijentaciju neophodnog uzajamnog kulturnog zbližavanja, upoznavanja i prožimanja različitih kulturnih bića. U tom smjeru postavio je temelje makedonistici u hrvatskim stranama, jer je njegova neprocjenjiva zasluga osnivanje Katedre za makedonski jezik i književnost na Filozofskom fakultetu Sveučilišta u Zagrebu koju je konstituirao kao zasebnu

znanstveno-nastavnu jedinicu unutar studija jugoslavenskih jezika i književnosti. Neospornog udjela ima i u osnivanju i koncipiranju nastavnih programa i na katedrama makedonskog jezika i književnosti na pedagoškim fakultetima u Osijeku i Rijeci. Možda je to najljepša potvrda njegove težnje za uzajamnim nacionalnim i kulturnim poštivanjem, koje može samo na osnovi tako uspostavljene ravnopravnosti u dijalogu polučiti rezultate što obeshrabruju uskogrudna tumačenja takvih relacija. Iz odlučnog opredjeljenja za koncepciju uzajamnog poštovanja nacionalnih osobina i dostignuća moglo je izrasti djelo trajnih vrijednosti koje ulazi ravnopravno u fond hrvatske i makedonske pisane tradicije.

U nastojanja razmicanja kulturnih obzorja utkao je svoje knjige objavljene u Hrvatskoj: *Kočo Racin Poezija i proza* (1963), *Suvremena makedonska novela* (1964) i *Antologija suvremene makedonske poezije* (1980) u čijoj izradi je sudjelovao i B. Glumac. Njima je Petar Kepeski pridodao gramatiku makedonskog jezika koju je izradio zajedno s J. Pogačnikom i objavio pod naslovom *Makedonščina* (Ljubljana, 1968). Iza Petra Kepeskog ostao je nezavršen *Hrvatsko-makedonski rječnik* koji bi prema osnovnoj zamisli i zadanom projektu trebao sadržavati 50 tisuća riječi, fraza i termina. Na tom kapitalnom leksikološkom projektu uz Petra Kepeskog godinama je radio dr. Milan Moguš. Uz navedene samostalno objavljene knjige Petar Kepeski objavio je niz zapaženih stručnih i znanstvenih radova od kojih neki predstavljaju fundamentalne priloge u području teorije književnosti i književne povijesti (npr. *Za stihot na makedonskata narodna poezija, Pozitivizam u nauci o makedonskoj književnosti, Razvoj suvremene makedonske poezije, Kole Čašule — od pripovjedača do dramskog pisca, Tipologija suvremenog makedonskog romana* itd.). Posebno treba spomenuti znanstvene radove o poeziji Koče Racina koji su napravljeni s izuzetnim znanstvenim i ljudskim nadahnućem. Među vrhunske rezultate dugogodišnjeg predanog zanimanja sa suvremenom makedonskom poezijom ubraja se *Antologija suvremene makedonske poezije*, koja se nudi kao novina u metodologiji koncipiranja antologija uopće, i s druge strane kao novi znak u estetskim kriterijima koji su odlučivali o dosad neuvrštavanom izboru antologijskih pjesama iz konteksta suvremenog makedonskog pjesništva u tu knjigu. Petar Kepeski još jednom je potvrdio sustavnost primjene metodološke estetske koncepcije i opravdanost književno-kritičkog aparata kojim je pristupio suvremenoj makedonskoj književnosti.

Precizno raščlanjivanje književnih strujanja i uloge pojedinačnih opusa u suvremenoj makedonskoj poeziji potvrdilo je i otkrilo njegovu objektivnost, preciznost u logici mišljenja i domaćenost sinteza o književnim pojavama na makedonskom tlu. Sistematičnost kojom pristupa cjelini i pojedinačnostima da bi ostvario objektivne i argumentirane sinteze potkrepljuje njegovo strukturalističko opredjeljenje kojim je umio promatrati elemente i sistem elemenata koji gradi umjetninu i

književnost unutar zadanog povijesnog konteksta. Odlikovao se analitičnošću do perfekcionizma, preciznošću u definicijama i argumentiranim sintezama pojmova i cijelih sistema pojmova iz područja teorije književnosti i povijesti književnosti. Istovrsnu metodologiju primjenjivao je na usko lingvističke probleme. Petar Kepeski bio je objektivni znanstvenik koji je gradio vrednosne sudove na obrazloženim i utemeljenim činjenicama.

Sistematičnost, sintetičnost, sposobnost realne prosudbe, samo su neki uresi ličnosti kojoj posvećujemo ove riječi dubokog poštovanja. Iz takvog sustava mišljenja mogla je proizaći gramatika strukturalistički koncipirana, koja je na najprirodniji način progovorila o elementima makedonskog jezika koji u slijedu veza tvore sustav. Jednostavnost izlaganja građe nadaje se kao izuzetno koristan postupak koji olakšava komunikaciju čitaoca i djela pred kojim se našao kao početnicom jednog jezika kojem će s malo napora shvatiti suštinu. Petar Kepeski autor je povijesti bugarske književnosti u ediciji svjetske književnosti (8 knjiga), u kojoj je aparatom znanstvenika visokih književno-estetskih kriterija koji nisu opterećeni dnevnim političkim nesuglasticama, jer ih je shvatio kao privremeni, znači prolazni, element u dijalektičkom procesu državotvornog razvoja socijalističkih snaga, pokazao kako treba rješavati složene probleme iz povijesti književnosti.

Radovima iz područja teorije književnosti, povijesti književnosti i lingvistike, pridružio je značajan doprinos na polju prevodilačke prakse. Približio nam je na najbolji način velik dio suvremene makedonske poezije. Profinjen osjećaj i talent za jezik, stilove pojedinih autora, domišljenost prevodilačke koncepcije, iskustvo u tom poslu, elementi su na kojima se gradio prevodilački renome Petra Kepeskog. Prevodio je s makedonskog na hrvatski, s hrvatskog na makedonski (npr. Augusta Senou), i s bugarskog na hrvatski (*Antologija suvremene bugarske poezije*, 1970). Prevodio je poeziju, prozu i dramu. Nezaboravne su stranice iz prevedenog romana Simona Drakula *Bijela dolina*, pjesama S. Janevskog, B. Koneskog, A. Šopova, A. Popovskog i dr., kao i dijalozi prevedenih drama Koleta Čašula (*Grana na vjetru*, *Urtlog*, *Partitura za Mirona*) i Tometa Arsovskog (*Diogenov paradoks*).

Na taj način nam se ličnost Petra Kepeskog još jednom predstavlja u punom svjetlu kulturnog lučonoše između slavenskih naroda na Balkanu. Njegova uloga značajna je po ostvarenim rezultatima, koji se izražavaju kroz količinu što u sebi nosi najviše vrijednosti. Otvoren prema svim pozitivnim strujanjima, upoznat s tokovima više kultura, kritičan u relaciji prema tuđim radovima, a beskompromisan u odnosu na svoje, neposredan, komunikativan, plemenit kao čovjek, realan u pitanjima naših, ponekad presporih, kulturnih upoznavanja i zbližavanja, Petar Kepeski je bio utemeljitelj makedonistike u Hrvatskoj, što u svojoj skomnosti ne bi nikada sam istakao. A u svakom je pogledu zaslužio da to istaknemo! Zaslužio je, svojim radom i ličnošću humanista, da

kažemo kako smo smrću njegovom izgubili čovjeka koji je bio intelektualno živa i nesagledivo vrijedna spona u našim nacionalnim i kulturnim prožimanjima, koja kroz jezičnu i književnu komunikaciju otvaraju svoje intimne traume i svoje pobjede. Petar Kepeski znao je osjetiti pravu mjeru toliko nam potrebnih nacionalnih i kulturnih uzajamnosti i veza. Za sve dobro — vječna mu hvala i slava!